

Avaluació transversal de Filosofia a la Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat de Girona

INTRODUCCIÓ

L'avaluació transversal dels ensenyaments de Filosofia a la Universitat de Barcelona (UB), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i la Universitat de Girona (UdG) s'ha dut a terme en el marc del programa d'avaluacions del curs 2004 d'AQU Catalunya. Es tracta del primer cop que s'avaluen aquests ensenyaments. Una avaluació transversal es caracteritza pel fet que en un mateix programa s'avalua el mateix ensenyament a les diferents facultats que l'imparteixen per poder tenir una perspectiva global de la disciplina. A Catalunya, aquest ensenyament també és ofert per la Universitat Ramon Llull, a la Facultat de Filosofia de Catalunya.

Taula 1. Cronologia de l'avaluació

Titulació	Avaluació interna	Avaluació externa
Filosofia, UB	Maig 2004 - gener 2005	Maig 2005
Filosofia, UAB	Gener - juny 2004	Març 2005
Filosofia, UdG	Juny 2004 - gener 2005	Abril 2005

En els tres comitès d'avaluació interns hi ha hagut una representació adequada de professors, PAS i estudiants de l'ensenyament. El Comitè d'Avaluació Externa (CAE) estava format per acadèmics especialistes en l'àmbit de la Filosofia, professionals del món de l'ensenyament i un expert en processos d'avaluació de la qualitat. Cal destacar que el mateix CAE va fer les tres visites.

Quant al mètode d'avaluació, cal destacar que s'ha seguit la metodologia d'AQU Catalunya que, en síntesi, revisa la seqüència «recursos, accions desenvolupades i resultats» a partir d'una forta base d'evidències que han de permetre donar resposta a un seguit de preguntes clau. D'acord amb la metodologia d'AQU Catalunya, per poder avaluar un ensenyament cal que l'ensenyament en qüestió tingui un nivell de maduresa de com a mínim tres cohorts de graduats. Així mateix, amb les dades de cada ensenyament s'han elaborat els referents globals del sistema, de manera que els diferents comitès han pogut disposar de la informació de la seva titulació i comparar-la amb la informació de referència. Amb tot, l'avaluació ha destacat la necessitat de millorar aquesta dimensió, ja que per a alguns indicadors mancaven dades.

Globalment, el procés d'avaluació s'ha desenvolupat de manera satisfactòria i el nivell de coincidència entre els comitès d'avaluació ha estat molt elevat. Pel que fa al procés d'avaluació, totes les titulacions coincideixen a valorar-lo positivament, especialment per la implicació elevada de tots els agents i pel convenciment de la utilitat d'aquest procés per a la planificació futura de la titulació.

POSICIÓ ESTRATÈGICA DE LA TITULACIÓ

Des del punt de vista intern, l'avaluació tracta de donar resposta a la posició de l'ensenyament amb relació a la mateixa universitat. D'aquesta manera, es considera, d'una banda, el nombre d'estudiants que hi accedeixen i la seva qualificació i, de l'altra, el perfil del professorat, les característiques generals de la universitat i el grau de suport institucional.

Resultats de l'avaluació

En el cas de la UB, l'ensenyament s'imparteix a la Facultat de Filosofia, que té 1.158 estudiants matriculats (dades del curs 2002-2003) i on cada any es graduen al voltant de 120 nous llicenciats (mitjana de graduació entre 1995-1999). Es tracta d'una de les facultats més grans de tot l'Estat, amb un elevat nombre d'estudiants i de professors, tot i que ha reduït l'oferta de places de 350 a 250 el curs 2001-2002, amb la qual cosa la seva posició, tant en el context de la mateixa UB com en el de la resta de facultats, és molt favorable.

A la UAB, l'ensenyament s'imparteix a la Facultat de Lletres, on també s'imparteixen els ensenyaments d'Antropologia Social i Cultural, Teoria de la Literatura i Literatura Comparada, Història, Història de l'Art, Història i Ciències de la Música, Filologia Clàssica, Filologia Catalana, Filologia Hispànica, Filologia Anglesa, Filologia Francesa, Humanitats, i Traducció i Interpretació. L'ensenyament de Filosofia té 290 estudiants matriculats (dades del curs 2002-2003) i cada any es graduen al voltant de 26 nous llicenciats (mitjana de graduació entre el 1998 i el 2003). La titulació gaudeix d'una posició consolidada en el context català i estatal.

Pel que fa a la UdG, l'ensenyament s'imparteix a la Facultat de Lletres, on també s'imparteixen els ensenyaments de Geografia, Història, Història de l'Art, Filologia Catalana, Filologia Hispànica i Filologia Romànica. L'ensenyament de Filosofia té 105 estudiants matriculats (dades del curs 2002-2003) i cada any es graduen al voltant de deu nous llicenciats (mitjana de graduació entre el 1999 i el 2003). En aquest punt, cal destacar dues circumstàncies específiques: d'una banda, la relativa joventut dels estudis (la UdG es va fundar el 1991), i, de l'altra, en comparació de la UB i la UAB, la reduïda dimensió quantitativa, tant pel que fa al nombre d'estudiants com al de professors.

Taula 2. Dades generals de la Universitat de Barcelona, de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat de Girona. Curs 2002-2003

	Filosofia, UB	Filosofia, UAB	Filosofia, UdG
Alumnes de l'ensenyament	1.158	290	108
Alumnes de l'ensenyament a tot Catalunya	1.554	1.554	1.554
Total d'alumnes matriculats a la universitat	52.354	31.943	10.690
Alumnes de 1r i 2n cicle a la universitat	36.758	24.766	5.005
Percentatge d'alumnes de la titulació respecte del total d'alumnes de la universitat	2,22%	0,88%	1,01%
Percentatge d'alumnes de la titulació respecte del total d'alumnes de la titulació a Catalunya	74,9%	18,14%	6,9%

Font: DURSI

En el context català, la UB absorbeix el 70% de les noves matrícules. D'aquesta manera, per volum d'estudiants i professors, l'ensenyament no té amenaces, per bé que l'avaluació externa recomana emprendre mesures d'adaptació als canvis. Quant a la UAB, es cobreixen les places ofertes. En el cas de la UdG, l'avaluació ha destacat la necessitat d'aprofitar la reduïda dimensió del centre, que permet una relació molt propera entre estudiant i professors, i l'atractiu de la ciutat com a factors d'atracció de nous estudiants. L'avaluació també ha destacat favorablement el fet que una part dels professors ocupen càrrecs de gestió a la universitat i a l'Ajuntament de Girona.

Des d'un punt de vista extern, l'avaluació ha posat en relleu que les titulacions comparteixen una certa crisi del «perfil professional» del filòsof, com també una diversificació del perfil vocacional dels estudiants de nou accés. A escala professional, el perfil resulta devaluat per la manca d'ofertes de treball, concretament en el sector de l'ensenyament secundari, que tradicionalment havia estat la principal destinació laboral dels llicenciats. En aquest sentit, d'acord amb les dades de l'enquesta d'inserció laboral de graduats de l'any 1998, en el cas de la UB, menys del 30% dels graduats es dedicaven a la docència a secundària.

Tanmateix, la imatge social dels estudis gaudeix d'un prestigi, encara que el suport social i polític de les institucions ha estat considerat molt poc adequat per part dels comitès d'avaluació. A tall d'exemple, s'argumenta la reducció gradual del nombre d'hores de Filosofia que s'imparteixen en el batxillerat, que, tanmateix, no ha representat una davallada en la demanda d'aquests estudis. D'aquesta manera, entre el curs 2000-2001 i el 2004-2005 la demanda en primera opció s'ha mantingut estable al voltant de 359 estudiants; la matrícula, en aquest mateix període, ha passat de 300 a 312 estudiants per al conjunt de les tres facultats.

Propostes de millora

L'avaluació recomana emprendre accions per reforçar la imatge social del títol de Filosofia. D'aquesta manera, es reclama un nivell més alt de suport social (per exemple, convocatòria de places per als cossos docents de secundària), però també d'accions per part dels mateixos departaments de Filosofia per tal de destacar les potencialitats del perfil professional. Per exemple, es recomana reforçar les accions d'informació als estudiants sobre noves sortides professionals més enllà de la docència. En aquest context, la davallada d'estudiants de lletres obre una necessitat clara de reflexionar sobre el paper que les humanitats han de tenir al segle XXI.

D'altra banda, es recomana l'elaboració d'un pla de futur que ajudi les facultats més petites a millorar la capacitat d'atracció. D'aquesta manera, cal reforçar la connexió amb els centres de secundària (jornades de portes obertes, seminaris o cursos de doctorat adreçats als docents de secundària, etc.), atès que es considera una via per atraure estudiants amb perfils variats i, de retruc, donar a conèixer les facultats.

CAPACITAT DEL SISTEMA

L'avaluació de la capacitat del sistema es defineix per les característiques dels estudiants i del professorat, les infraestructures, les relacions externes, i la planificació i la gestió de la qualitat.

Estudiants

Aquest apartat valora si el perfil dels estudiants de l'ensenyament, pel que fa a la formació, la capacitat i la dedicació a l'estudi, respon a les característiques de l'ensenyament. Tots dos comitès han coincidit a valorar el perfil dels estudiants com a adequat.

Resultats de l'avaluació

La principal via d'accés són les proves d'accés a la universitat, per bé que hi ha un col·lectiu gens negligible d'estudiants que provenen d'altres vies d'accés (canvi de carrera, trasllat d'expedient, més grans de 25 anys, etc.). D'aquesta manera, per exemple, el percentatge d'estudiants més grans de 25 anys ha passat de ser testimonial el curs 2000-2001 a representar el 6%, l'1,2% i el 15% a la UB, la UAB i la UdG, respectivament.

S'observa, d'una manera general, a les tres facultats un percentatge considerable d'estudiants amb notes entre el 7 i el 10 (vegeu la taula 4). D'altra banda, i pel que fa al gènere, les dades demostren un balanç força equilibrat entre homes i dones (el 55% d'homes durant el curs 2001-2002).

En general, els estudiants escullen Filosofia impulsats per la necessitat natural de saber i adquirir una formació cultural sòlida. S'observa que, per a molts d'ells, les sortides professionals no són la prioritat, atès que sovint ja treballen. D'aquesta manera, d'acord amb una enquesta feta als estudiants de la UdG, es constata que més del 50% duen a terme una activitat laboral remunerada per poder finançar els estudis.

L'avaluació ha posat en relleu transformacions importants en el perfil dels estudiants, de les seves expectatives i de les pràctiques acadèmiques. Es constata, doncs, un increment dels estudiants vocacionals que fan els estudis amb finalitats de formació personal, més que no pas d'inserció professional, com a segona carrera, sovint compaginant-la amb una feina, etc. Les seves expectatives són elevades, per bé que, en contrapartida, la seva dedicació a l'estudi presenta uns nivells baixos. Aquesta realitat presenta, d'acord amb l'avaluació externa, la paradoxa següent: altes expectatives i identificació vocacional amb els objectius de la titulació, però una dedicació parcial que pot representar disfuncions organitzatives, variacions en el nivell d'exigència, etc.

Pel que fa a la preparació prèvia amb què arriben a la universitat, l'avaluació ha destacat que els canvis produïts a l'ensenyament secundari han comportat que els continguts i els coneixements no s'ajustin a les necessitats de l'ensenyament (mancances en l'expressió oral i, especialment, escrita, coneixements baixos de llengües clàssiques i modernes, etc.), com també un eclipsi de la cultura de l'esforç i de la disciplina de treball individual. Ara bé, l'avaluació destaca que l'estudiant de Filosofia sobresurt amb relació a la resta d'estudiants de l'àmbit d'Humanitats.

L'abandó i l'absentisme representen dos punts febles comuns als tres ensenyaments. D'aquesta manera, d'acord amb les dades del DURSI, de la cohort corresponent al curs 1999-2000, de 495 estudiants matriculats a les tres facultats, 256 (el 51%) van abandonar. Aquesta proporció es manté amb una lleugera tendència a la baixa curs rere curs a totes les facultats. En aquest sentit, l'avaluació recomana fer un estudi aprofundit sobre les causes d'aquesta realitat, que també és comuna a altres ensenyaments d'Humanitats (vegeu Filologia Clàssica, Informe 2004). En aquest sentit, cal tenir presents factors com ara el nou perfil d'estudiants, la compatibilització entre l'estudi i el treball, etc. Amb tot, sovint els estudiants que abandonen no deixen la universitat i es matriculen en altres estudis.

Taula 3. Demanda d'accés a la titulació. Curs 2003-2004

	Places ofertes	Demanda global	Ràtio demanda/ oferta	Demanda 1a opció		Demanda global satisfeta (matricula)
				PAU	Altres	
Filosofia, UB	250	223	0,89	191	32	178
Filosofia, UAB	80	94	1,18	87	7	87
Filosofia, UdG	40	26	0,65	21	5	24

Places ofertes a Catalunya: 370

Demanda en 1a opció a Catalunya: 343

Font: DURSI

Taula 4. Distribució dels alumnes de 1r curs per notes i vies d'accés

	Via d'accés PAU								
	Curs 2000-2001			Curs 2001-2002			Curs 2002-2003		
	[5-6]	[6-7]	>7	[5-6]	[6-7]	>7	[5-6]	[6-7]	>7
Filosofia, UB	45%	32,78%	22,23%	44,91%	33,53%	21,55%	43,14%	35,95%	20,94%
Filosofia, UAB	40,91%	37,88%	21,22%	44,64%	37,5%	17,87%	51,22%	32,93%	15,86%
Filosofia, UdG	55,56%	27,78%	16,67%	57,14%	28,57%	14,28%	63,16%	26,32%	10,53%

Font: DURSI

Professorat

Aquest apartat valora si el perfil del professorat de l'ensenyament s'ajusta a les necessitats i les característiques de la titulació. A les tres facultats, els comitès han coincidit a emetre una valoració adequada.

En canvi, a les facultats més grans l'avaluació ha posat de manifest la necessitat de reforçar la coordinació entre els departaments implicats. D'aquesta manera, i en el cas de la UB, l'avaluació externa ha destacat la necessitat de reforçar la implicació institucional dels professors, com també els mecanismes que assegurin el compliment de les obligacions laborals bàsiques (horaris, terminis, hores de visita, etc.).

Resultats de l'avaluació

Globalment, es destaca la llarga trajectòria docent i investigadora de les plantilles. En el cas de les universitats més grans (la UB i la UAB) es destaca com a punt fort la docència assumida per professorat estable, com també el nombre de professors, amb reconeguts especialistes, que cobreixen gairebé tots els corrents filosòfics. En el cas de la UdG, la plantilla és més reduïda i està en fase de consolidació, amb la qual cosa hi ha àrees en què manquen especialistes. Aquest fet explica l'alt percentatge de docència assumida per professors associats en el primer curs. En contrapartida, el volum més baix de professors ha permès disposar d'un col·lectiu cohesionat.

Taula 5. Plantilla de l'ensenyament (percentatge de participació en la docència per categories). Curs 2003-2004

	CU			TU			CEU			TEU doctor			Associat doctor i no doctor			Altres		
	UB	UAB	UdG	UB	UAB	UdG	UB	UAB	UdG	UB	UAB	UdG	UB	UAB	UdG	UB	UAB	UdG
1r curs	19,6	15,4	-	52,9	59,6	33,3	-	-	-	-	-	-	15,6	21,2	66,7	11,7	3,8	-
1r cicle	15,6	23,7	-	58,9	50,2	72,9	-	-	-	-	6,1	-	16	14,9	27,1	9,4	5,1	-
2n cicle	17,6	nd	15,8	76,2	nd	73,7	-	-	-	-	nd	-	6,3	nd	10,5	-	nd	-

nd: dada no disponible

Font: UB, UAB i UdG

A grans trets, els professors han obtingut bones valoracions en els processos d'avaluació de l'activitat docent i de recerca. Això no obstant, l'avaluació ha destacat que cal revalorar les tasques d'innovació docent i millorar els mecanismes existents d'avaluació docent.

Infraestructura

L'aulari, els espais per fer pràctiques, les sales d'estudi i la biblioteca han configurat els punts principals d'avaluació de les infraestructures. Tanmateix, també s'han considerat les noves tecnologies, la seguretat i la conservació de les instal·lacions, i els serveis generals. Globalment, l'avaluació fa una valoració adequada, llevat del cas de la UB.

Resultats de l'avaluació

En el cas de la UB, les instal·lacions han estat valorades negativament. Ara bé, aquesta valoració es va fer abans del trasllat de la facultat, juntament amb la de Geografia i Història, a la nova seu al centre de la ciutat. Així, el curs 2006-2007 ha començat en un nou edifici. Aquesta circumstància explica que l'estat de conservació i de seguretat de l'antic edifici fos molt deficient, amb una certa sensació de provisionalitat. Tot i així destacava, especialment, la biblioteca, atès que disposava d'una dotació excel·lent de fons i representava un dels principals actius de la facultat, malgrat que calia renovar-ne la xarxa informàtica. L'avaluació externa va coincidir amb el diagnòstic i va recomanar aprofitar el trasllat imminent com un estímul per a la millora general de l'ensenyament.

En el cas de la UAB, l'avaluació ha valorat de manera adequada el conjunt d'infraestructures de l'ensenyament. Les aules estan preparades per a l'ús de recursos audiovisuals, però manquen espais per al treball tipus seminari. D'altra banda, la biblioteca també ha estat molt ben valorada, tant pels fons com pel servei ofert.

En el cas de la UdG, la Facultat de Lletres està ubicada en un antic convent que ha estat rehabilitat especialment per acollir ensenyaments universitaris. La facultat està integrada en el campus del barri vell, i forma part d'un conjunt monumental historicoartístic que aporta als estudis un ambient privilegiat. Es tracta d'un edifici lluminós, agradable i en perfecte estat de conservació. El CAE considera que l'estat general de les instal·lacions és molt satisfactori. D'aquesta manera, es valora positivament el fet que les aules estiguin equipades amb equips multimèdia i que es puguin adaptar fàcilment a la mida reduïda dels grups.

La biblioteca de la facultat, que s'ha ampliat fa poc, ha estat ben valorada tant pels serveis com pels fons.

Relacions externes

En aquest apartat es valora si són satisfactòries la quantitat i la qualitat de les relacions externes que l'ensenyament manté amb altres universitats, l'Administració, les empreses i les institucions, tant en l'àmbit nacional com en l'internacional. Globalment, es posa de manifest que són satisfactòries.

Resultats de l'avaluació

El procés d'adaptació a l'Espai europeu d'educació superior (EEES) implica reforçar la perspectiva internacional dels estudis. En aquest sentit, si bé els programes d'intercanvi Erasmus funcionen, es posa de manifest que el nivell de participació dels estudiants és baix. Entre les raons, es destaca la poca difusió de la informació sobre els programes d'intercanvi i, especialment, la poca dotació dels ajuts econòmics.

En el cas de la UdG, l'avaluació ha posat de manifest la tasca de la Càtedra Ferrater Mora en l'impuls de les relacions externes.

Planificació de la titulació i gestió de la qualitat

Aquest apartat té en compte l'existència i el desenvolupament d'una sèrie d'eines i d'estratègies destinades a assegurar la qualitat de l'ensenyament. D'aquesta manera, es considera tant l'existència de plans estratègics o plans de qualitat com l'estat de procediments adreçats a conèixer la satisfacció dels diferents agents o la consecució d'objectius marcats. També s'analitza la coordinació docent de la titulació, el disseny de procediments de gestió o la participació dels diferents col·lectius en la gestió del centre. Finalment, es considera la presència de sistemes d'informació i rendició de comptes. En aquest cas, es produeix una coincidència entre els comitès d'avaluació de totes tres titulacions, que consideren poc adequada la planificació i que coincideixen en la necessitat d'impulsar mecanismes d'assegurament de la qualitat.

Resultats de l'avaluació

L'avaluació constata la inexistència de mecanismes d'assegurament de la qualitat. En el cas de la UB, no s'han desenvolupat mecanismes específics a l'espera de l'evolució de la implantació de l'EEES.

En el cas de la UAB i de la UdG, hi ha uns plans estratègics a escala de facultat, però, segons el comitè extern, no hi ha un mecanisme específic de seguiment dels objectius estratègics de les titulacions. Així mateix, a ambdues titulacions es valora positivament la figura del coordinador de titulació.

Finalment, es considera convenient millorar els mecanismes per conèixer l'opinió dels estudiants.

Propostes de millora

A partir d'una anàlisi detallada sobre el nou perfil dels estudiants de nou accés, si es confirma l'augment del col·lectiu d'estudiants que compaginen estudis i treball, caldrà, segons el CAE, valorar la possibilitat d'articular les anomenades «vies lentes», o bé fórmules de semipresencialitat, aprofitant les possibilitats de les TIC. Les titulacions, en definitiva, han de fer un notable esforç d'adaptació i reforçar els mecanismes per conèixer detalladament el perfil dels estudiants. En aquest context, cal reforçar les relacions entre estudiants i professors mitjançant l'acció tutorial per poder superar les mancances formatives i conèixer el perfil dels estudiants, el seu origen, la seva preparació, les seves motivacions, etc.

La principal recomanació de millora quant al professorat gira al voltant de la necessitat d'establir mecanismes que permetin coordinar millor l'acció docent (pla d'estudis, criteris d'avaluació, etc.) dels professors.

S'ha destacat la necessitat de formar el professorat i donar-li suport per millorar la innovació docent, al mateix temps que cal augmentar la informació disponible sobre els resultats dels processos d'avaluació (docent i de recerca).

Quant a les relacions externes, es destaca la necessitat de millorar la dotació de les beques a la mobilitat internacional, especialment les adreçades als estudiants. Així mateix, també es destaca la necessitat que les facultats augmentin el nombre de convenis de col·laboració institucional. D'altra banda, l'avaluació externa ha destacat que caldria explotar més l'oferta de tercer cicle, com també la cooperació interuniversitària per reforçar la mobilitat de professors i estudiants. En el cas de la UdG, seria una bona mesura per reforçar l'oferta curricular.

L'adaptació a l'EEES representa la millor oportunitat per posar en marxa, o bé reforçar, els mecanismes d'assegurament de la qualitat. D'aquesta manera, es recomana l'elaboració de plans estratègics de futur que tinguin objectius compatibles amb el nou perfil d'estudiants.

PROGRAMA DE FORMACIÓ

En aquest apartat s'avalua el perfil i el programa de formació.

Perfil de formació

Aquest apartat té com a objectiu veure quin és l'estat de definició del perfil de formació i quins són els elements interns i externs que s'utilitzen per definir-lo. També es determina el grau d'adequació del perfil a les necessitats acadèmiques i professionals i, finalment, s'analitza fins a quin punt aquest perfil és conegut i acceptat per la comunitat universitària. Globalment, l'avaluació el considera adequat, per bé que des del punt de vista extern hi ha aspectes que cal revisar.

Resultats de l'avaluació

De manera general, els objectius de formació a les facultats avaluades són la introducció als problemes filosòfics i els autors de la filosofia occidental, el desenvolupament de les capacitats analítica i crítica a partir de la lectura i l'escriptura de textos, i el desenvolupament personal dels estudiants. Es destaca la coherència entre els objectius de formació i el perfil que es vol assolir.

Els perfils de formació són pluralistes i equilibrats en les orientacions teòriques i per elaborar-los s'han pres en consideració referents acadèmics internacionals. Tot i això, majoritàriament són obra d'agents acadèmics, ja que hi ha hagut una participació escassa d'agents externs.

L'adaptació a l'EEES ha tingut un impacte desigual: d'aquesta manera, en el cas de la UB, els processos de reforma han quedat posposats a l'espera d'una concreció més clara de l'escenari; en canvi, en el cas de la UdG, l'avaluació externa destaca la bona orientació dels estudis pel fet d'integrar-se amb altres programes de formació de la Facultat de Lletres i experimentar noves titulacions en el camp de les humanitats i la comunicació, amb la qual cosa s'incorporen continguts filosòfics a la formació dels estudiants amb altres perfils formatius. Ara bé, l'avaluació ha destacat la necessitat d'ampliar el ventall de corrents filosòfics que s'imparteixen.

Programa de formació

Aquest apartat té com a objectiu avaluar si el pla d'estudis és adequat amb relació al perfil de formació i als objectius formatius.

Resultats de l'avaluació

Els plans d'estudis s'ajusten a les directrius legals. Amb tot, es considera que no són prou adequats, atès que hi ha un excés de crèdits lectius i del nombre d'assignatures i d'exàmens, i poc temps per pensar i madurar els coneixements. L'avaluació ha destacat la bona seqüència de continguts, com també l'actualització científica dels programes i el fet que s'estimula l'ús dels serveis bibliotecaris. Ara bé, el disseny actual està pensat per a un perfil d'estudiant a temps complet. En el cas de la UdG, el pla d'estudis té una durada de cinc anys, mentre que a la UB i a la UAB la durada és de quatre anys.

Els estudiants es mostren satisfets amb la formació rebuda, especialment pel que fa a les habilitats intel·lectuals assolides, per bé que destaquen problemes de coordinació. En aquest sentit, l'avaluació externa constata, novament, la necessitat de coordinar millor els departaments per evitar desajustos com poden ser la repetició de continguts, les llacunes i l'existència de criteris d'avaluació divergents entre els grups desdoblats d'una mateixa assignatura.

Del pla de la UB, es destaca l'elevada oferta d'assignatures optatives, que no respon a un perfil clarament definit i que s'ha de coordinar. D'aquesta manera, 57 crèdits (vegeu la taula 6) són de lliure elecció.

Es palesa una bona difusió per mitjans electrònics dels programes de les assignatures, que contenen tota aquella informació necessària: objectius, continguts, mecanismes d'avaluació, bibliografia, etc. Amb tot, caldria aprofundir en la informació referida a la metodologia docent emprada. Així mateix, hi ha problemes per assegurar que els continguts previstos s'imparteixin realment.

Taula 6. El programa de formació

	Filosofia, UB	Filosofia, UAB	Filosofia, UdG
Publicació al BOE	12-02-1993	31-10-2002	14-07-1998
Anys de durada	4	4	5
Pla d'estudis			
Crèdits troncal i obligatoris	153	180	204
<i>Teoria</i>	108	118	144
<i>Pràctica</i>	45	62	60
Crèdits optatius (b)	90	90	66
Crèdits de lliure elecció	57	30	30
Total	300	300	300
Grau mínim de practicitat	29,4%	34,4%	29,5%
Nombre d'assignatures optatives ofertes	70	126	129
Oferta de crèdits optatius propis (a)	420	216	535,5
Relació d'optativitat (a/b)	4,6	2,4	8,1
Projecte final de carrera / pràcticum	No	No	No
Pràctiques en empreses	No	No	No
Font: UB, UAB i UdG			

Propostes de millora

Tot i la bona valoració amb relació al perfil, l'avaluació externa constata la necessitat d'establir més clarament el perfil i els objectius formatius. D'altra banda, es destaca la necessitat d'orientar-lo a l'emergència del nou perfil d'estudiants. D'aquesta manera, s'apunten dues perspectives respecte del debat pendent sobre el perfil: d'una banda, l'obertura a nous perfils professionals, i, de l'altra, el manteniment d'un perfil estrictament acadèmic i formatiu.

Cal potenciar la comunicació entre els departaments i les facultats de Filosofia de Catalunya per difondre el perfil de formació a la resta de la comunitat universitària, especialment entre els estudiants, tant a l'inici com durant la carrera.

Calen mecanismes formals que assegurin la coordinació efectiva entre els departaments implicats i que realment s'imparteix allò que hi ha recollit en els programes. En aquest sentit, cal treballar per establir una homogeneïtat dels criteris compartits de qualitat i d'exigència acadèmica.

L'avaluació externa recomana aprofitar el desplegament de l'EEES per replantejar l'estructura actual dels plans d'estudis i treballar en el desenvolupament d'itineraris a temps parcial, estudiar fórmules de semipresencialitat, etc.

DESENVOLUPAMENT DE L'ENSENYAMENT

En aquest apartat es fa una anàlisi de l'organització educativa, la metodologia docent, les tutories i les activitats curriculars complementàries.

Organització educativa

L'adequació del calendari i l'horari al tipus de docència i estudiants, la mida dels grups, l'organització de les pràctiques i el grau de satisfacció que mostren els professors i els estudiants sobre l'organització general de la docència són els aspectes que s'han valorat en aquest apartat. En aquest sentit, i pel que fa a les titulacions avaluades, s'ha considerat que l'organització educativa és adequada.

Resultats de l'avaluació

En general, els horaris s'adapten a les necessitats dels estudiants. D'aquesta manera, a la UB hi ha grups de matí i de tarda. Tanmateix, el desdoblament dels grups nombrosos implica certes descompensacions (criteris de qualificació, matrícula, etc.). D'altra banda, s'han destacat els problemes d'absentisme, especialment als grups de tarda, que és on hi ha la majoria d'estudiants que treballen.

Pel que fa a la mida dels grups, s'observa una gran diferència entre la UB i la resta d'universitats, per bé que no hi ha dades disponibles en el cas de la UAB. En aquest sentit, la mida més petita dels grups a les altres facultats permet dur a terme estratègies docents participatives i un seguiment individualitzat de la progressió acadèmica dels estudiants.

Taula 7. Distribució dels alumnes en la titulació. Curs 2002-2003

	Filosofia, UB	Filosofia, UAB	Filosofia, UdG
Mitjana d'alumnes per grup de 1r curs			
Teoria	102,21	nd	32,7
Pràctica	-		-
Mitjana d'alumnes de nou ingrés de 1r curs			
Teoria	76	nd	27
Pràctica	-		-
Mitjana d'alumnes per grup de 2n cicle			
Teoria	65,63	nd	15,9
Pràctica	-		-
Total d'alumnes	1.158	290	105
Alumnes equivalents a temps complet	858	246	93

nd: dada no disponible

Font: UB, UAB i UdG

L'avaluació constata que no hi ha un pràcticum extern, per bé que els estudiants consideren que representaria una millora del programa de formació en el sentit de facilitar la seva inserció laboral.

Metodologia

En aquest apartat es valora si la metodologia docent és l'adequada per al desenvolupament de la docència. Globalment es considera poc adequada.

Resultats de l'avaluació

Es constata un predomini de la classe magistral, tot i que també s'apliquen altres fórmules com ara classes tipus seminari i conferències, i es fa un bon ús de les noves tecnologies (per exemple, consulta interactiva de textos, fòrums electrònics, etc.). Malgrat que els professors es mostren, en general, satisfets amb aquesta metodologia, els estudiants reclamen fórmules en què hi hagi un diàleg i un intercanvi més intensos. Ara bé, en els casos en què, per iniciativa dels professors, s'apliquen estratègies més participatives, l'actitud dels estudiants és més aviat passiva.

Quant al nivell de lectura de textos originals a la biblioteca, es considera que és limitat, ja que s'observa que, en algun cas, és possible acabar els estudis sense haver llegit la bibliografia. D'aquesta manera, en detriment dels llibres originals prevalen els dossiers electrònics o les fotocòpies d'apunts.

Acció tutorial i d'orientació

En aquest apartat es valora si l'acció tutorial i d'orientació és l'adequada per al desenvolupament de la docència. En general, es considera poc adequada.

Resultats de l'avaluació

A la UB no hi ha un pla específic i l'acció tutorial es limita a les hores de visita al despatx per part dels professors. El nivell de satisfacció de professors i estudiants amb aquesta fórmula és baix.

A la UAB, l'experiència d'un pla pilot de tutories integrades no ha donat els resultats esperats, atès que les sessions programades tenien escassa connexió amb l'avaluació del rendiment acadèmic i no estaven previstes en l'organització del pla docent. En canvi, hi ha hagut experiències d'èxit d'integració de la tutoria en la dinàmica del curs que cal aprofitar.

La dimensió reduïda de l'ensenyament a Girona facilita l'accessibilitat dels estudiants als professors; amb tot, els estudiants fan un ús molt limitat de les tutories. En aquest sentit, el pla d'acció tutorial no ha funcionat per manca de definició i integració en el dia a dia acadèmic.

Activitats curriculars complementàries

La planificació de les activitats, la seva orientació al desenvolupament d'habilitats acadèmiques, professionals o personals, i la satisfacció dels estudiants i els professors són els eixos valoratius d'aquest apartat. En general, la valoració és poc favorable.

Resultats de l'avaluació

Efectivament, si bé s'organitzen un nombre considerable d'activitats com, per exemple, conferències, etc., aquestes activitats no descansen en una planificació i depenen del voluntarisme dels professors que les organitzen.

Propostes de millora

L'avaluació externa recomana aprofundir en l'ús de classes tipus seminari, especialment indicades per a l'estudi de la filosofia, i reforçar metodologies com ara el comentari de textos, l'elaboració d'assaigs crítics, l'argumentació, etc., les quals han de contribuir a millorar la maduresa intel·lectual dels estudiants.

Es constata la necessitat de reforçar els hàbits lectors dels estudiants. D'aquesta manera, cal una acció decidida tant dels responsables dels serveis bibliotecaris com, especialment, del conjunt de professors.

Cal aprofitar el procés d'adaptació a l'EEES per desenvolupar una acció tutorial de caràcter acadèmic, orientada a l'estudi personal que fa l'estudiant, per tal de recomanar lectures, organització de treballs de curs, presentacions, etc. D'aquesta manera, es podria tenir una millor informació del perfil dels estudiants i dissenyar accions per reduir l'absentisme i l'abandó.

QUALITAT DELS RESULTATS

En aquest darrer apartat es valoren les estratègies d'avaluació i els resultats assolits pel que fa als resultats acadèmics, els resultats d'inserció laboral i els resultats personals.

Estratègies d'avaluació i qualitat dels resultats acadèmics

Aquest apartat conté tant els resultats de la valoració de les estratègies d'avaluació acadèmica com els resultats acadèmics assolits pels estudiants en el seu procés d'aprenentatge. Globalment, tant les estratègies com els resultats acadèmics es consideren adequats.

Resultats de l'avaluació

Quant a les estratègies d'avaluació, cal destacar positivament que hi ha una normativa que és pública i coneguda pels estudiants. En algun cas, tanmateix, es constata que els models d'exàmens d'anteriors convocatòries no estan disponibles a la biblioteca per poder-los consultar. D'altra banda, en aquells grups desdoblats es constata la necessitat de reforçar la coordinació dels docents implicats per tal d'assegurar l'equivalència dels criteris d'avaluació.

Estudiants i professors es mostren satisfets amb les formes d'avaluació i els nivells d'exigència. Es destaca positivament la correspondència entre allò explicat a classe i el que es demana als exàmens. Ara bé, es constata una sensació generalitzada de descens en els nivells d'exigència acadèmica; hi ha, segons el professorat, una pressió implícita a relaxar nivells si es fa la comparació amb allò que s'exigia fa deu anys. Així mateix, hi ha un debat al voltant de la possibilitat d'establir altres formes d'avaluació com, per exemple, avaluació conjunta, avaluació continuada, etc., més en consonància amb estratègies docents més participatives.

Pel que fa als resultats acadèmics, les dades demostren dues tendències clares: d'una banda, que els resultats són bons però que hi ha un percentatge important d'abandons, i, de l'altra, que la progressió acadèmica és més lenta. D'aquesta manera, la taula 9 demostra que en general els estudiants es matriculen de menys crèdits dels previstos teòricament, que oscil·len entre el 26% menys en el cas de la UB i l'11% a la UdG, tot i que en aquesta universitat la quantitat de crèdits previstos per curs és de 60, ja que el pla s'imparteix en cinc cursos.

Les taxes d'èxit (aprovat/presentats) i de rendiment (aprovat sobre matriculats) presenten en conjunt uns resultats al voltant del 70%. Ara bé, les baixes taxes de graduació confirmen l'existència de la «via lenta», escollida pels estudiants que compaginen estudis i treball.

Taula 8. Resultats acadèmics. Curs 2002-2003

	Filosofia, UB	Filosofia, UAB	Filosofia, UdG
Taxa d'èxit en el 1r curs			
1a convocatòria	74%	86,2%	66,7%
2a convocatòria	65%	80,4%	61,5%
Taxa d'èxit en el 1r cicle			
1a convocatòria	73%	81,4%	87,6%
2a convocatòria	65%	72,1%	72,1%
Taxa d'èxit en el 2n cicle			
1a convocatòria	83%	87,8%	89,5%
2a convocatòria	79%	89,6%	87%
Rendiment acadèmic			
1r curs	50%	57,3%	59,2%
1r cicle	54%	57%	62,2%
2n cicle	68%	63%	85,5%
Estudiants titulats	118	18	3
Mitjana de qualificació	1,8	2,1	2,1
Durada mitjana dels estudis per titulat	5,95	5,5	5,5
Taxa de graduació	14%	15,91%	12,8%

Font: UB, UAB i UdG

Tot i que els resultats són bons, l'avaluació ha posat de manifest l'existència de desequilibris significatius en les taxes d'èxit entre assignatures, un fet que demostra que els criteris d'avaluació no són prou homogenis.

Tal com ja s'ha comentat a l'apartat dels estudiants, l'absentisme i l'abandó, comuns a les tres facultats avaluades, representen el principal punt feble pel que fa als resultats acadèmics.

Taula 9. Grau d'activitat dels estudiants			
	Filosofia, UB	Filosofia, UAB	Filosofia, UdG
Curs 1999-2000			
Mitjana de crèdits que cal cursar per any	75	75	60
Mitjana de crèdits matriculats per estudiant	59,08	64	61,1
Curs 2000-2001			
Mitjana de crèdits que cal cursar per any	75	75	60
Mitjana de crèdits matriculats per estudiant	56,95	63	61,2
Curs 2001-2002			
Mitjana de crèdits que cal cursar per any	75	75	60
Mitjana de crèdits matriculats per estudiant	55,85	62	54,2
Curs 2002-2003			
Mitjana de crèdits que cal cursar per any	75	75	60
Mitjana de crèdits matriculats per estudiant	55,57	64	53,2
Font: UB, UAB i UdG			

Taula 10. Situació de les cohorts							
		Matriculats	Abandó	Graduats en t*	Graduats en t+1	Graduats en >t+1	No s'han graduat
Filosofia, UB	1998-1999	352	216	11	28	0	97
	1999-2000	365	204	15	0	0	146
Filosofia, UAB	1998-1999	94	53	14	0	0	27
	1999-2000	86	34	0	0	0	52
Filosofia, UdG	1998-1999	39	23	2	0	0	14
	1999-2000	44	17	0	0	0	27
* t: temps previst							
Font: UB, UAB i UdG							

Estratègies d'avaluació i qualitat dels resultats professionals

En aquest apartat s'han avaluat, d'una banda, les estratègies per conèixer el grau d'assoliment dels resultats professionals i, de l'altra, els mateixos resultats d'inserció laboral dels llicenciats. En resum, ambdós comitès han coincidit a valorar com a poc adequats tant els resultats com les estratègies.

Resultats de l'avaluació

Els graduats demostren un nivell elevat de satisfacció amb la formació rebuda, especialment pel que fa a les habilitats intel·lectuals. D'aquesta manera, la disciplina proporciona una capacitat crítica i analítica que permet una flexibilitat mental per adaptar-se a situacions noves i gestionar realitats complexes.

D'acord amb els comitès interns, es tracta d'una titulació que, sense renunciar als seus efectes professionals, té un caràcter eminentment formatiu, adreçada al coneixement intel·lectual. D'aquesta manera, cal relativitzar el valor de les dades relatives a la inserció laboral. Ara bé, tot i que no té un caràcter professionalitzador estricte, la Filosofia és una disciplina que permet actuar en una gran diversitat de contextos professionals emergents al marge de les sortides laborals tradicionals (educació, recerca, etc.).

Taula 11. Dades d'inserció laboral dels llicenciats en Filosofia*

	Enquestats	Ocupats	Ocupats abans d'acabar	Contracte fix en el moment de l'enquesta	Satisfacció amb la feina actual (1-7)
Catalunya (graduats 1998)	51	90,2%	47,92%	54,17%	5
Catalunya (graduats 2001)	82	80,49%	46,84%	37,97%	4,9

* S'han inclòs les dades corresponents als dos estudis transversals d'inserció laboral elaborats per AQU Catalunya a les cohorts de graduats el 1998 i el 2001.

Font: enquestes d'inserció laboral d'AQU Catalunya als graduats el 1998 i el 2001 realitzades el 2001 i el 2005 respectivament

De les dades disponibles (les enquestes AQU als graduats el 1998 i el 2001), el problema principal no és tant l'atur com la qualitat de la inserció. D'aquesta manera, d'acord amb aquest mateix estudi, els principals sectors d'activitat són: educació i recerca (el 37,97%), comerç (el 13,92%) i Administració pública (el 8,86%).

Estratègies d'avaluació i qualitat dels resultats personals (competències transversals)

De manera anàloga als resultats professionals, s'han avaluat les estratègies d'avaluació i els mateixos resultats personals dels titulats, és a dir, la capacitat per resoldre problemes i planificar treballs, la capacitat de treballar en equip o la iniciativa personal.

Resultats de l'avaluació

Ambdós comitès han coincidit en el diagnòstic: les estratègies d'avaluació són poc adequades, però, tanmateix, els resultats obtinguts pels graduats són positius.

Efectivament, els graduats destaquen les capacitats adquirides: pensament crític, actitud inquisitiva i reflexiva, capacitat de lectura de textos, anàlisi, hàbits d'estudi, etc. Predomina, doncs, l'actitud de satisfacció amb l'enriquiment personal que proporcionen els estudis.

Propostes de millora

Cal reforçar la coordinació acadèmica per tal de coordinar els criteris d'avaluació emprats, com també incorporar mecanismes de seguiment de la progressió acadèmica dels estudiants (abandó i graduació).

L'avaluació destaca que no hi ha un pla sistemàtic de seguiment dels graduats. Per tant, seria convenient augmentar la informació sobre sortides professionals i treballar per destacar les potencialitats del perfil professional, que, combinat amb altres recursos formatius, permet trobar feina d'una certa qualitat.